

АНАЛИЗ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ ОБМЕН МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ

Ваня Василева

Ключови думи: Румъния, България, туристопотоци

УВОД

България и Румъния са съседни европейски, балкански, дунавски и черноморски страни. Поради своята териториална близост те имат редица сходства както в природногеографските си условия, така и в социално-икономическото и политическото си развитие. Днес и двете страни са членки на НАТО и ЕС.

На 27 февруари 2012 г. се навършиха двадесет години от подписването на договор за приятелство, сътрудничество и добросъседство с Република Румъния. Във връзка с това развитието на двустранните ни отношения представлява интерес. Поради широкообхватността и многоаспектността на тези взаимоотношения, в публикацията се разглежда само взаимодействието в областта на туристическия обмен. Договор за сътрудничество в областта на туризма между правителствата на двете страни е подписан на 10.XI.1998 г.

Целта на настоящата статия е да се анализира съвременното състояние на туристическия обмен между България и Румъния, както и да се очертаят перспективите в тази насока, за което е необходимо да се анализират редица показатели. За нуждите на анализа са използвани последните статистически данни, както и публикации на различни автори, имащи пряко или косвено отношение към поставения проблем.

Типично за съвременния туризъм е, че най-интензивен е туристическият обмен между съседни страни, както и между страни със сходна култура. България не прави изключение от това правило. През последните години най-много пристигания на чуждестранни посетители в нашата страна са отчетени именно от съседните страни, като на първо място в тази класация е Румъния. Българите също избират приоритетно съседните страни при своите пътувания в чужбина поради по-ниските транспортни разходи и възможността за реализиране на едnodневни визити. Румъния обаче се намира на трета (2011 г.) до пета (по-

следна, 2010 г.) позиция сред останалите ни съседки. Към нея се отправят четири пъти по-малко българи в сравнение например със съседна Турция, която води класацията през последните години. Този факт се вписва изцяло в една от особеностите на международния туризъм относно преобладаването на туристополците, движещи се от север на юг, и значително по-малобройните туристопотоци в обратна посока. Като други причини могат да се посочат по-ограниченото туристическо предлагане от страна на Румъния, езиковата бариера и др. Факт е обаче, че през 2011 г. Румъния подобрява позицията си в това отношение.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА РУМЪНСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ ПАЗАР

Според проучването на ЕС „Survey on the attitudes of European towards tourism“ през 2008 г. са пътували едва 51 % от румънските граждани, което е значително под средното (71 %) за ЕС. По този показател те се нареждат на предпоследно място в ЕС, преди унгарците, като 60 % от анкетираните румънци са посочили финансовите причини като основни за отказ от пътуване, а личните причини спират 11 % от тях (най-малко от всички останали в ЕС). По-ограничени във финансов аспект са само българите и португалците.

Основен мотив за предприемане на пътувания е почивката (44 % при средно за ЕС 36 %). Следващи по важност мотиви са слънцето и плажът (18 %) и в по-малка степен гостуването на приятели (15 %). При предприемане на пътувания най-предпочитана се оказва собствената страна, която избират 37 % от анкетираните (за сравнение – 76 % от българите) предимно поради по-ниските разходи. От чуждите дестинации най-привлекателни за румънците са Италия и Гърция, като изборът им се определя предимно от цените (32 %) и валутния курс (23 %). Друг съществен фактор е качеството на обслужването, което е определящо за други 17 %. Румънците предпочитат традиционните добре познати дестинации (51 %), а към нетрадиционните се насочват едва 16 % от тях (за сравнение – 28 % от гражданите на ЕС). В новите дестинации освен ниски цени румънците (32 %) търсят и по-добро качество на обслужването.

При пътуванията си в чужбина 57 % от румънците използват автомобилен транспорт поради удобството и по-ниските разходи. Само 15 % се възползват от въздушния транспорт, като по-малко в ЕС го използват единствено българите. Подобно на останалите европейски граждани, и румънците предпочитат да пътуват през лятото – 40 % избират месец август, 26 % – юли, 11 % – юни.

Повечето (61 %) предпочитат да организират пътуванията си индивидуално, а само 20 % използват посредничеството на туроператори и турагенти. Интернет все още се използва само при 6 % от резервациите. При организиране на пътуванията си румънците се осланят преди всичко на личния си опит (40 %) и значително по-малко на туристическите агенции.

В условията на криза румънците икономисват предимно от разходите за настаняване (14 %), като избират по-евтини места за отсядане. Други 16 % биха съкратили продължителността на престоя си, 14 % биха се насочили към по-евтина дестинация, 11 % биха пътували с по-евтин транспорт и само 8 % биха намалили разходите си чрез по-ранно записване. Румънците са най-склонни да

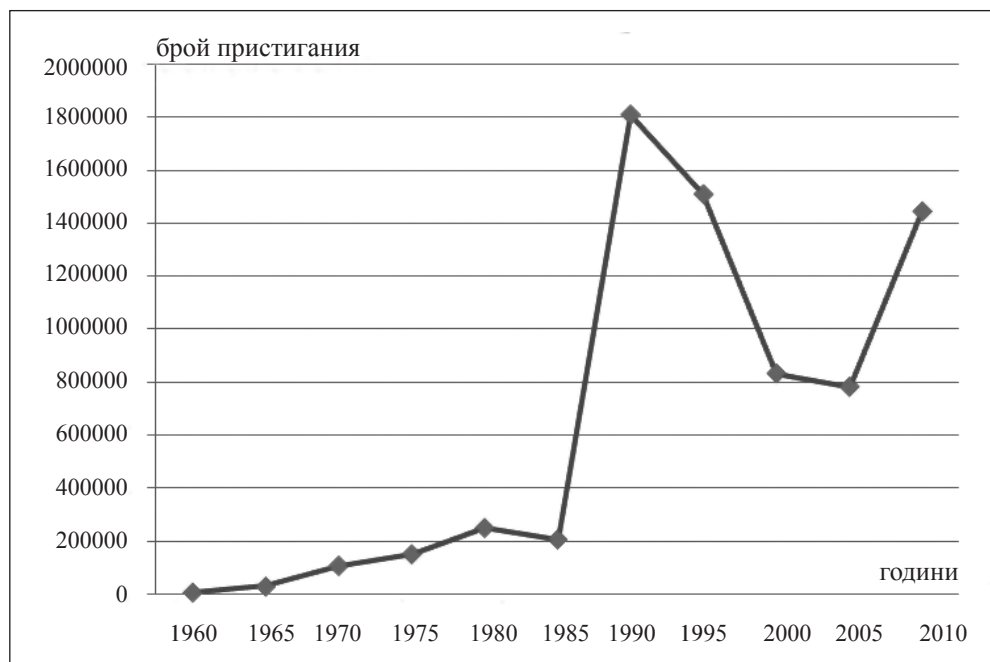
се откажат от зимната си почивка (23 %). От лятната си почивка биха се отказали само 9 % от анкетираните. В туристическата дестинация румънците са най-склонни да съкратят разходите си за ресторантьорски услуги (23 %) и пазаруване (18 %).

Според резултатите от посоченото проучване може да се направи предположението, че България е конкурентоспособна дестинация що се отнася до румънските туристи. Освен с териториалната си близост страната ни привлича и с невисоките си цени, което съкращава съществено разходите на пътуващите. От друга страна обаче, България не е посочена сред най-желаните от румънците дестинации.

ПРИСТИГАНИЯ НА РУМЪНСКИ ГРАЖДАНИ В БЪЛГАРИЯ

Двустранните отношения в областта на туризма между България и Румъния се развиват още от средата на миналия век с постепенното зараждане и развитие на международния туризъм в България (фиг.1).

От 1960 до 2010 г. се очертават три периода на растеж в пристиганията на румънски граждани в България, както и два периода на спад. Най-съществен ръст е отбелязан през 1987–1994 г., когато за седем години пристиганията от Румъния се увеличават почти десетократно. Съответно най-много румънски граждани са посетили нашата страна през 1994 г., когато техният брой достига 1 873 818 души. Това съвпада с периода на бързи социално-икономически

Фиг. 1. Пристигания на румънски граждани в България за периода 1960–2010 г.

промени в двете страни и отваряне на границите. Във връзка с отварянето на границите обаче румънците постепенно се преориентират към други дестинации, което е една от причините за спад в пристиганията им в началото на новия век. От 2006 г. броят на руманските граждани, които посещават нашата страна, трайно се задържа над 1 млн. души годишно. Най-много посетители са отчетени през 2008 г., когато техният брой достига 1 769 194 души.

През 2011 г. България е посетена от 960 356 румънски граждани. Прирастът в сравнение с 2010 г. е 4,6 %, което се равнява на средния ръст в посещенията на чужденци у нас през посочената година. През 2011 г. румънците отново са на първа позиция сред чуждестранните туристи, пристигнали у нас, и техният дял е вече 15,2 % от чужденците, посетили страната ни. Тази стойност дава основания те да се смятат като особено значим пазарен сегмент за българския туризъм.

При посещенията си в нашата страна румънските граждани използват предимно автомобилния транспорт (94,2 %). Това е обусловено от географската близост, а също и от предимствата, които този вид транспорт предоставя при самостоятелно организиране и провеждане на пътуването. Най-предпочитано транспортно средство е личният автомобил, по-ограничено се използва автобусният транспорт, значително по-слабо – железопътният (3 %), обусловен от наличните жп връзки между двете страни, и водният (1,7 %) – във връзка с дългата 470 km обща водна граница по р. Дунав и функциониращите четири фериботни връзки по нея, и най-слабо се използва въздушният (1,1 %) транспорт – вероятно поради географската близост.

Все още не са развити обаче круизните плавания в българо-румънския участък на реката, които могат да са основа за създаването на съвместни туристически маршрути между двете страни. Подобни маршрути биха привлекли не само румънски и български граждани, но и голям брой чужди туристи.

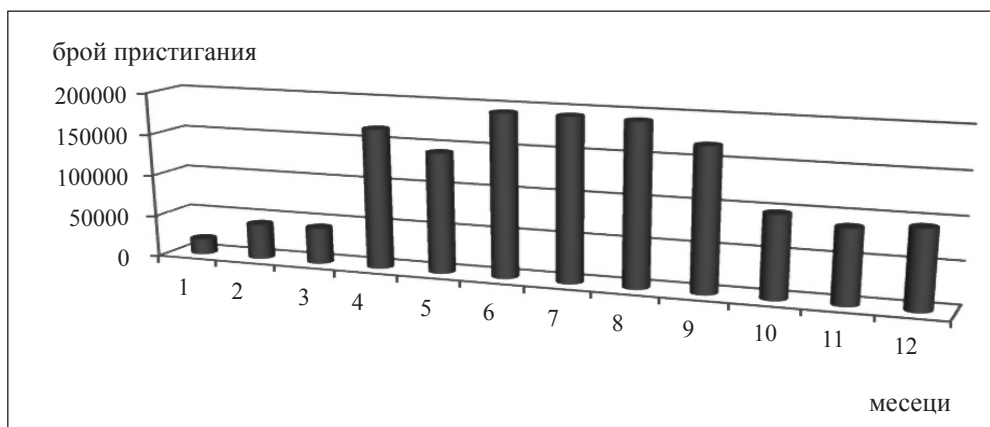
От табл. 1 могат да се проследят промените, които настъпват в мотивацията на румънските граждани, посещаващи нашата страна. Забелязва се, че те се променят съществено през годините. През 70^{-те} и 80^{-те} години в значителна степен преобладават туристическите пътувания. Техният дял обаче рязко намалява през 90^{-те} години. В началото на новия век този вид пътувания продължават да отстъпват на значителния брой транзитно преминаващи. Ситуацията постепенно се променя едва през последните години, когато туристическите пътувания отново излизат на челна позиция макар и с малка разлика от транзитните преминавания. Следователно голяма част от румънските граждани не са типични туристи. Необходимо е да се обърне по-голямо внимание за привличане и удължаване на престоя на транзитно преминаващите, които се насочват предимно към южните ни съседи.

Преобладават пристиганията в периода от април до септември включително (фиг. 2). Най-малко са пристиганията през периода януари–март. Това се обуславя от ваканционния характер на значителна част от посещенията, които са насочени предимно към Черноморието. Като положителен може да се определи фактът, че румънските посетители използват максимално дълго туристическия сезон, а не само два или три летни месеца. В сравнение например със скандинавските и немските туристи, при посетителите от Румания летният пик във визитите е по-слабо изразен. Прави впечатление също, че пристиганията през април са повече отколкото през май. Вероятно това се дължи на по-изгодните предсезонни цени на туристическите пакети, от които се възползват румънските туристи.

Таблица 1

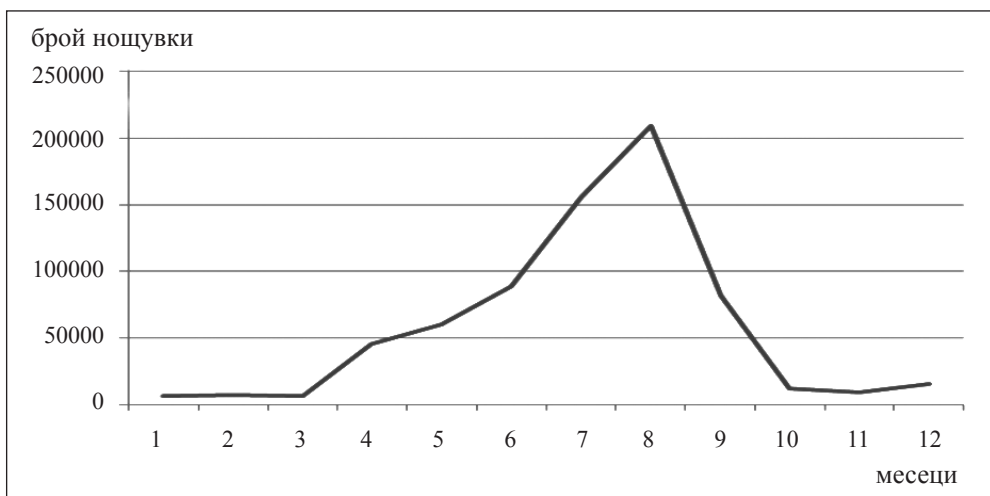
Промени в мотивите за посещения на румънските граждани в България

Мотиви	Туризъм и отпих	Гостуване	Служебни	Други	Транзитно преминаващи	Общо
Брой пристигания 2010 г.	583 447	14 358	184 494	135 651	527392	1 445 342
Дял (в %) от пристиганията 2010 г.	40,4	1	12,7	9,4	36,5	100
Брой пристигания 1990 г.	162 383	339 708	252 429	719 289	335 728	1 809 537
Дял (в %) от пристиганията 1990 г.	9	18,7	13,9	39,8	18,6	100
Брой пристигания 1970 г.	73 741	3 796	23 857	434	6 615	108 443
Дял (в %) от пристиганията 1970 г.	68	3,5	22	0,4	6,1	100

Фиг. 2. Пристигания на румънски граждани в България по месеци през 2010 г.

В сравнение с пристиганията, сезонността при реализираните ношувки е по-добре изразена (фиг. 3). Най-много ношувки се реализират през месеците август и юли, което свидетелства, че продължителността на престоя тогава е

Фиг. 3. Реализирани нощувки от румънските граждани по месеци през 2008 г.

най-голяма. Както и при пристиганията, най-малко нощувки се реализират през период януари – март.

Средният брой на нощувките, реализирани от един румънски посетител у нас през 2008 г., когато са отчетени най-много посещения през последните години, е 0,39 (при средно 5,3 за всички туристи). Следователно голяма част от посещенията са еднократни без реализиране на нощувка. Според критериите на Световната туристическа организация (СТО) те не могат да се определят като типични туристически пътувания, а са екскурзии за един ден.¹ Следователно, въпреки значителния брой пристигания от Румъния към нашата страна, румънските туристи, които избират да прекарат почивката си в България, не са много. Необходимо е да се предложат подходящи оферти, които да способстват за превръщането на еднократните посетители в туристи.

Почти всички румънски туристи отсядат в хотели (99,5 %). Незначителен е дялът на избиращите паракотелиерски заведения² (0,5 %). Сред тях най-слабо използвани от румънците са хижите.

М а р и н о в (2007 г.) определя румънския туристически пазар като второстепенен за нашата страна. Според същия автор най-предпочитани от ру-

¹ За да се приеме едно пътуване като туристическо, е необходимо неговата продължителност да е повече от едно денонощие. Пътуванията с продължителност до 24 ч. са екскурзии за един ден, а хората които ги реализират са екскурзианти (а не туристи).

² Няма единно становище между различните автори, както и между различните национални класификации относно границата между хотелиерство и паракотелиерство. Може да се приеме, че паракотелиерските заведения са къмпинги, хижи, бунгала, каравани и др.

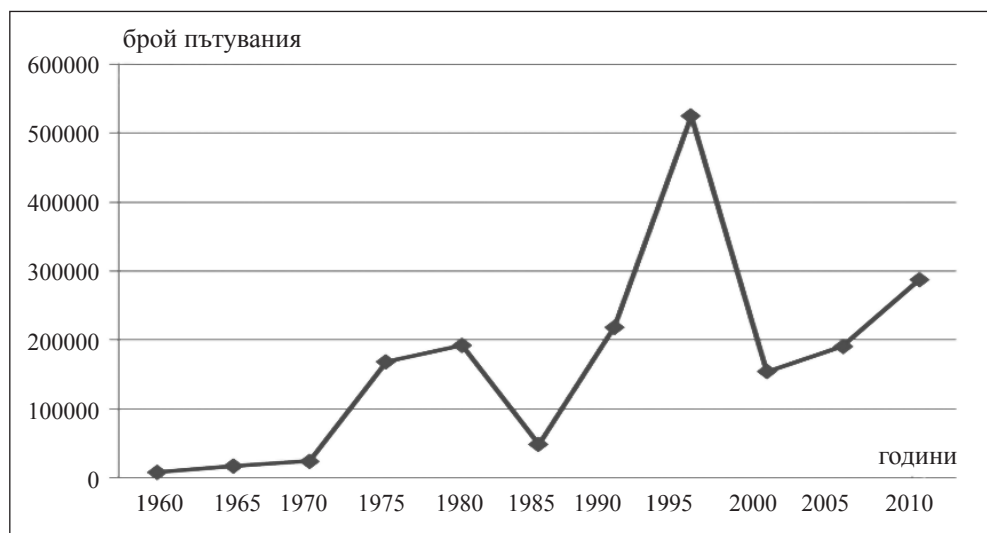
мънските туристи са ски туризъмът, здравният туризъм, религиозният и бизнес туризъмът, както и посещенията при роднини. Умерено е търсенето по отношение на културния и хазартния туризъм. Слабо популярни са морският, екологичният и спортният туризъм. Пътуванията на румънските туристи са насочени предимно към Черноморието и поради това е удачно морският туризъм да се определи като приоритетен за тях. Здравният туризъм засега се предпочита по-ограничено от тях. Във връзка с ръста в пристиганията през последните години, както и поради водещата позиция на Румъния в това отношение, удачно е румънският туристически пазар да се възприема като първостепенен за нашата страна.

За популяризирането си на румънския туристически пазар България ежегодно участва в TTR (Târgul de turism al României) – Букурещ, което е най-голямото и значимо международно туристическо изложение, провеждано всеки март и ноември в Румъния. В него през 2012 г. са заявили участие 180 изложители от 21 страни. Ежегодно изложението се посещава от около 30 000 посетители. За привличане на повече румънски туристи у нас е удачно участието и в други туристически изложения, както и рекламиране на дестинация България в румънските медии.

ПЪТУВАНИЯ НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В РУМЪНИЯ

Пътуванията на български граждани в Румъния са значително по-малко, отколкото пристиганията на румънски граждани в България.

При пътуванията на български граждани в Румъния се наблюдават периоди на повишение и понижение в броя им, сходни на пристиганията на румънски граждани у нас (фиг. 4). Отчитат се три периода на растеж и два периода на

Фиг. 4. Пътувания на български граждани в Румъния за периода 1960–2010 г.

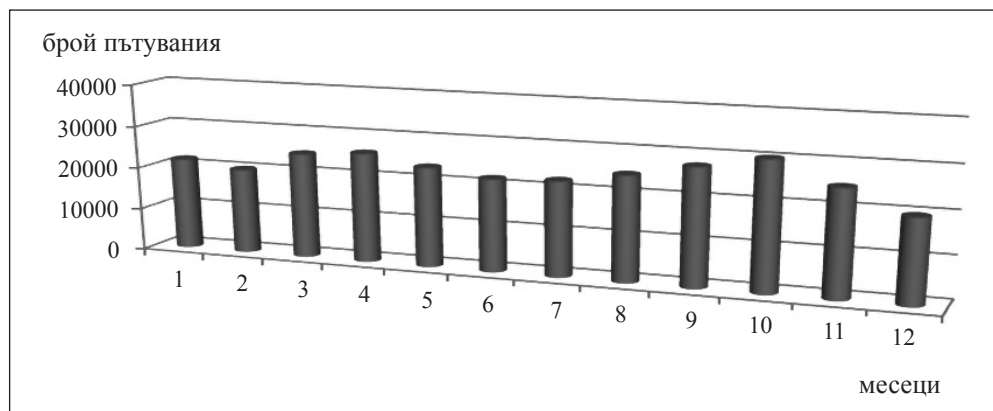
спад. Най-много български граждани са посетили Румъния през 1994 г. (544 806), както и през 2008 г. (481 564). Най-съществен спад е отчетен през 1988 г. (34 204).

През 2011 г. 327 603 български граждани са посетили Румъния, т.е. 8,6 % от българите, пътували в чужбина през посочената година. Дестинацията е на трета позиция сред предпочитанията на българските граждани след класическите южни съседки Турция и Гърция. В сравнение с тях обаче през 2011 г. най-бързо нарастват посещенията към Румъния (13,7 %), което е около четири пъти по-висок прираст в сравнение със средния прираст в пътуванията на български граждани в чужбина.

При пътуванията на българските граждани в Румъния се наблюдава значително по-слабо изразена сезонност (фиг. 5). Пътуванията са относително равномерно разпределени по месеци през годината. Забелязват се все пак предпочитания към пролетните и есенните месеци, вероятно поради по-изгодните оферти. Интересен е фактът, че пътуванията през юни и юли не са много повече от пътуванията през януари. Подобно равномерно разпределение се обуславя от разнообразните мотиви на пътуващите.

Чрез таблица 2 може да се направи преглед на промените в мотивите на българските граждани при пътуванията им в Румъния. Докато през ХХ в. значително преобладават туристическите мотиви, то в началото на ХХІ в. ситуацията е променена. Повече от половината от пътуванията са със служебна цел, което е причина за слабо изразената сезонност и за нарастване на общия брой на пътуващите. Само около 1/3 от пътуващите се отправят на екскурзия или почивка в Румъния. Туристическите пътувания са били най-много през 90-те години, а днес са значително по-малко.

Българските туристи познават само малка част от Румъния. Това са столицата Букурещ, района на Синая и в значително по-малка степен делтата на р. Дунав. В останалите части на страната българските туроператори почти не предлагат турове и ако се посещават от български туристи, то това става неорганизирано. Реализират се предимно културно-познавателни и шопинг турове, при които сезонният фактор не оказва силно влияние. В значително

Фиг. 5. Пътувания на български граждани в Румъния по месеци през 2010 г.

Т а б л и ц а 2

Промени в мотивите за посещения на българските граждани в Румъния

Мотиви	Туризм и отдих (лична цел – 1990 г.)	Гостуване	Служебни	Други и транзит	Общо
Брой пътувания 2010 г.	97 933	23 504	154 114	3636	288 187
Дял (в %) от пътувания 2010 г.	35,1	8,4	55,2	1,3	100
Брой пътувания 1990 г.	212 793	–	6 145	–	218 938
Дял (в %) от пътувания 1990 г.	97,2	–	2,3	–	100
Брой пътувания 1970 г.	73 741	3 796	23 857	7 049	108 443
Дял (в %) от пътувания 1970 г.	68	3,5	22	6,5	100

по-малка степен се практикуват морски ваканционен и природно-познавателен туризъм.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Румънският туристически пазар може да се определи като важен и особено перспективен за нашата страна поради следните причини:

– Значителният брой на населението на Румъния – 21,8 млн., който ѝ отрежда седмо място в ЕС;

– Все още половината от населението не предприема редовно туристически пътувания. Това е един съществен потенциал при бъдещото активизиране на туристическата мобилност;

– Може да се очаква, че нарастването на жизнения стандарт в страната ще допринесе за повишаване броя на предприетите туристически пътувания;

– Липсата на визови изисквания и отпадането на границите в ЕС улеснява мобилността;

– Непосредствената териториална близост е предпоставка за по-лесна достъпност;

– Южното географско разположение на България спрямо Румъния допринася за туристическата ѝ привлекателност освен туристическите ресурси и изгодните туристически пакети;

С развитието на туризма в нашата страна, както и чрез прилагане на подходяща маркетингова и рекламна политика спрямо румънския туристически пазар, е напълно реалистично да се очаква покачване на броя на пристиганията от съседна Румъния. Въпреки посочените фактори обаче, трудно може да се достигне броят на посетителите от началото на 90-те години. Необходимо е да се обърне повече внимание върху по-доброто обслужване и съответно удовлетворяване на румънските туристи, намаляване на транзитните преминавания за сметка на повишаването на ваканционните, както и върху възможностите за нарастване продължителността на престоя на румънските гости. Добре би било те да се пренасочат постепенно от Черноморието към вътрешността на страната, която засега остава сравнително по-слабо позната за тях.

Румъния все още е слабо известна на българите, въпреки непосредствената си близост. Може да се очаква постепенно, макар и по-слабо нарастване в броя на българските туристи, които посещават Румъния поради част от горепосочените причини.

ЛИТЕРАТУРА

- Маринов, С. Приоритетният пазарен портфейл на българския туризъм. – В: Сб. „Българският туризъм – приоритети за развитие“, В., Изд. „Славена“, 2007.
- Ракаджийска, С. Изборът на целеви туристически пазари – предпоставка за подобри резултати от развитието на туризма в България. – В: Сб. „Българският туризъм – приоритети за развитие“, В., Изд. „Славена“, 2007.
- Фрайтаг, Р. Проучвания на десет генериращи пазара. С., 2010.
- х х х НСИ. Статистически годишник. С., 1964 г. – 2010.
- х х х НСИ. Статистически справочник, С., 1964 г. – 2011.
- х х х НСИ. Туризъм 2008, С., 2009.
- х х х Страните в света. Справочник. С., Изд. „Глория Палас“, 2010.
- х х х Туристически дестинации. С., Изд. „Тракия М“, 2008.
- х х х Survey on the attitudes of European towards tourism, 2009.
- <http://www.government.bg/>
- <http://sofia.mae.ro/>
- www.nsi.bg
- www.targuldeturism.ro
- www.tourism.government.bg

*Катедра „Туризъм“, Факултет по природни науки,
ШУ „Еп. Константин Преславски“
viva7@mail.bg*

ANALYSIS OF THE TOURIST EXCHANGE BETWEEN BULGARIA AND ROMANIA

V. Vassileva

(S u m m a r y)

The 20th anniversary of the signing of a contract of friendship, cooperation, and neighborliness with the Republic of Romania was celebrated on 27 February 2012. Due to this the development of our bilateral relations is of great significance. Romanian tourist market can be deemed as important and especially perspective for our country. The aim of the article is to analyze the state of tourist exchange between Bulgaria and Romania and to outline its future perspectives which require analysis of a number of figures. The analysis uses the latest statistic data as well as publications of various authors who are directly or indirectly related to the problem.

Key words: Romania, Bulgaria, tourist volumes